

ICDO Werkgroep “Duurzame Overheidsopdrachten”

Activiteiten 2023

1) Werkzaamheden van de ICDO Werkgroep maatschappelijk verantwoorde (duurzame) overheidsopdrachten

Op 24 augustus overliep de werkgroep de lopende beleidsinitiatieven inzake maatschappelijk verantwoorde (of duurzame) overheidsopdrachten binnen de Belgische gewestelijke en federale overheidsdiensten. Ze lopen parallel aan de Europese opmaak van een *roadmap* strategische aankopen in alle Europese lidstaten (zie verder punt 2).

Daarnaast werd tijdens dit overleg de internationale afstemming besproken, in het bijzonder de Belgische ondersteuning van het *Circulair and Fair ICT Pact* en lopende dossiers met betrekking tot Europese wetgevende initiatieven (zie verder punt 3).

Daarnaast hebben 9 gewestelijke en federale diensten in de zomer van 2023 onderzocht hoe aankopers op ondersteuning kunnen rekenen om maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen in hun aankoopdossiers. Dit gebeurt a.d.h.v. vormingen, congressen, workshops, maar ook door individuele ondersteuning op maat. (zie verder punt 6)

2) Europese *roadmap* rond strategisch aankopen

Op 23 mei 2023 heeft de Europese Commissie aan gewestelijke en federale beleidsmakers toelichting gegeven bij de opmaak van “*roadmaps towards strategic procurement*” in alle Europese lidstaten. Deze workshop werd georganiseerd op aangeven van DG GROW met de bijstand van consultants. De Belgische workshop was de eerste en zal gevolgd worden door gelijkaardige initiatieven in alle lidstaten. Ze is gericht op :

1° het begrijpen van de huidige stand van zaken omtrent het strategisch inzetten van overheidsopdrachten in België, met bijzondere aandacht voor groene aspecten, sociaal verantwoorde overheidsopdrachten en het bevorderen van innovatie door middel van overheidsopdrachten;

2° het identificeren van belemmeringen voor aankopers en mogelijke oplossingen;

3° het ontwikkelen van een ontwerp van stappenplan (*roadmap*) om strategische aankopen in zijn diverse facetten te bevorderen ;

4° het creëren van een samenwerking omtrent het thema strategische aankopen tussen België en de Europese Commissie.

Wat het federale niveau betreft inschatting van de hoogst dringende noden gemaakt. Het betreft:

- 1° de nood tot betere communicatie naar marktspelers (inschrijvers, opdrachtnemers, ...) omtrent te lanceren opdrachten en het federaal (duurzaam) aankoopbeleid;
- 2° de nood aan een beknopte visietekst en/of steun vanwege het politieke niveau/voorzitters van de federale administraties. De betreffende pagina's van de nota federaal aankoopbeleid zijn immers onvoldoende gekend bij de federale ambtenaren;
- 3° de nood aan de oprichting van een helpdesk voor de federale aankopers omtrent de aspecten milieu, sociaal en innovatie.

De drie punten worden opgevolgd vanuit de FOD Kanselarij van de Eerste Minister, de FOD BOSA en het FIDO.

Voor het derde punt werd de hulp ingeroepen van de ICDO werkgroep duurzame aankopen (zie verder punt 6).

3) Europese wetgevende initiatieven inzake maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten.

In het kader van ontwerp of herziening van verschillende Europese richtlijnen en verordeningen kent het thema maatschappelijk verantwoorde aankopen een sterk groeiende aandacht. De Europese Commissie streeft er daarmee naar om het vroegere, eerder vrijwillig, beleid van maatschappelijk verantwoord aankopen een meer verplichtend karakter te geven. Verwijzingen naar het publieke aankopen zijn dan ook steeds meer terug te vinden in Europese wetgevende teksten.

Vanuit verschillende federale diensten werd in 2023 gewerkt rond en advies gegeven m.b.t. volgende (ontwerp) regelgeving:

- het voorstel tot *Net Zero Industry Act (NZIA)*
- de richtlijn *Ecodesign requirements for sustainable products*
- de richtlijn *Packaging and packaging waste*
- een voorstel tot *Food Regulation*
- de richtlijn inzake *European Energy Efficiency*
- de verordening rond *Batteries and batterie waste*
- de richtlijn *corporate sustainability due diligence (CSDDD)*

4) Herziening van de federale omzendbrief duurzame aankopen

Het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling voorziet de herziening van de Omzendbrief van 16 mei 2014 - Integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten geplaatst door federale aanbestedende instanties.

In de zomer van 2022 werd een kadernota opgesteld door het FIDO en de FOD Kanselarij (dienst overheidsopdrachten) met betrekking tot de herziening van de tekst. In 2023 werden verschillende overlegmomenten gehouden met vertegenwoordigers van de FOD Kanselarij (dienst overheidsopdrachten), de FOD BOSA en het FIDO m.b.t. een nieuw voorstel. Ze werden bijgestaan door vertegenwoordigers van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen en het Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst.

Een ontwerp werd voorgelegd aan de beleidscellen van Ministers De Croo, De Sutter, Clarinval en Khattabi op 7 december 2023. Het derde Federaal Plan voor Duurzame ontwikkeling vermeldt dat “het advies van de Commissie Overheidsopdrachten, het advies van de Hoge Raad voor Zelfstandigen en de KMO, het advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en het advies van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling gevraagd [zal] worden.” Deze consultatie zal eind januari 2024 volgen.

In sommige aankoopdomeinen krijgen bepaalde thema's rond maatschappelijke verantwoordelijkheid extra aandacht in de herziening van de omzendbrief. De FOD BOSA, samen met het FIDO en de KU Leuven, heeft daartoe in 2023 een analyse van de federale aankopen uitgevoerd op het vlak van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Dit heeft in oktober 2023 geleid tot een voorstel van urgentielijst. De lijst verwijst naar verschillende producten en diensten waaraan een hoge aandacht voor maatschappelijk verantwoord aankopen zal gekoppeld worden onder de vorm van verplichte criteria en clausules.

5) Federale vormingen maatschappelijk verantwoorde aankopen

In samenwerking met de FOD BOSA organiseerde het FIDO algemene vormingsmomenten voor federale aankopers op 21 maart en 26 oktober (Nederlands) en op 28 maart en 10 november (Frans). Deze vormingen verduidelijken het beleid en regelgeving inzake duurzame aankopen en gaan in op het instrumentarium rond sociaal verantwoorde, milieuvriendelijke en innovatieve aankopen.

Daarnaast waren een 100-tal personen aanwezig op de conferentie van 24 januari 2023 rond sociaal verantwoord inkopen. Tijdens dit evenement werden de mogelijkheden inzake

overheidsopdrachten voor de sociale economie verkend. Verder kwam ook het thema rond ketenzorg in de toevoerketen van maatschappelijk gevoelige producten aan bod.

Daarnaast heeft het FIDO bijdrages geleverd aan evenementen rond milieuvriendelijk aankopen (Brussel Leefmilieu, 8 juni 2023), circulair aankopen in de zorgsector (Vlaanderen Circulair, 6 september 2023), ketenzorg in de batterijensector (*Electronics Watch Summit*, 15 november 20123) en *green procurement as a case for green budgeting* (Federale Raad voor Duurzame ontwikkeling, 21 december 2023)

6) Interne capaciteit van de diensten m.b.t. maatschappelijk verantwoord aankopen

Het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling vestigt in rubriek 3.2.3. de aandacht op de nood tot bijkomende interne capaciteit ter ondersteuning van aankopers, en dit om een reële implementatie inzake maatschappelijk verantwoorde aankopen mogelijk te maken. Deze bezorgdheid werd nogmaals herhaald in het kader van de werkzaamheden rond de “*roadmap towards strategic procurement*” (zie hoger punt 2). In opvolging van de werkzaamheden rond deze *roadmap* heeft de ICDO werkgroep duurzame overheidsopdrachten in de zomer van 2023 de ondersteuning aan aankopers in België in beeld gebracht. Aan deze studie hebben 9 gewestelijke en federale diensten meegewerkt. Deze diensten hebben een aanbod op het gebied van ondersteuning inzake maatschappelijk verantwoord aankopen.

Een gelijkaardige bevraging werd uitgevoerd door de ICDO in 2018 in het rapport “Evaluatie van de federale omzendbrief van 16 mei 2014”, dit voor de jaren 2011 tot 2017 (5 gewestelijke en federale diensten, evenals de Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten).

Op basis van deze twee onderzoeken was het mogelijk om de evolutie inzake ondersteuning voor Belgische aankopers te vergelijken in de tijd. Uit de benchmark komen de volgende vaststellingen naar boven:

- Voor de periode 2021 – 2023, hebben meer dan 992 personen deelgenomen aan algemene (juridische en strategische) vormingen inzake duurzame overheidsopdrachten in België.
- Er is een opvallende stijging merkbaar van meer algemene vormingen inzake maatschappelijk verantwoord aankopen (niet gericht op specifieke producten of diensten) in België. Het betreft 5,4 evenementen per jaar (periode 2011 – 2017) naar maar liefst 25,4 evenementen per jaar (periode 2021 – 2023).
- Tevens kennen meer thematische vormingen rond bijvoorbeeld de verificatie van criteria/clausules, duurzame opdrachtcentrales en specifieke leefmilieuthema’s een duidelijke stijging.
- Ook de organisatie van evenementen binnen bepaalde categorieën gaat er duidelijk op vooruit: van 4,7 sessies per jaar (voor de periode 2011 – 2017) naar 9,3 sessies per

jaar (voor de periode 2021 – 2023). Blijvende aandacht gaat uit naar ICT hardware, kantoorbenodigdheden/kantoorapparaten/kantoormeubilair, schoonmaak/hygiëne/onderhoudsproducten, voeding en groene ruimtes. Nieuwe aandacht voor de periode 2021 – 2023 betreffen medische materialen, werkkledij en huishoudtoestellen. Voor de periode 2021 – 2023 werden maar liefst 831 deelnemers bereikt voor deelname aan categoriegerichte evenementen.

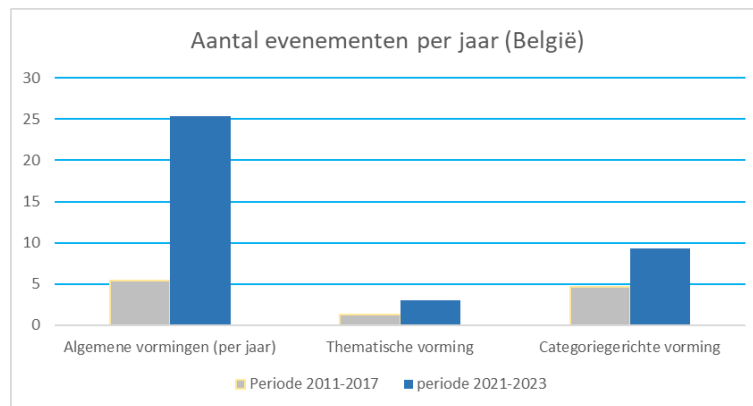

Fig. 1: Organisatie van vormingen inzake maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten door 9 gewestelijke en federale overheidsdiensten

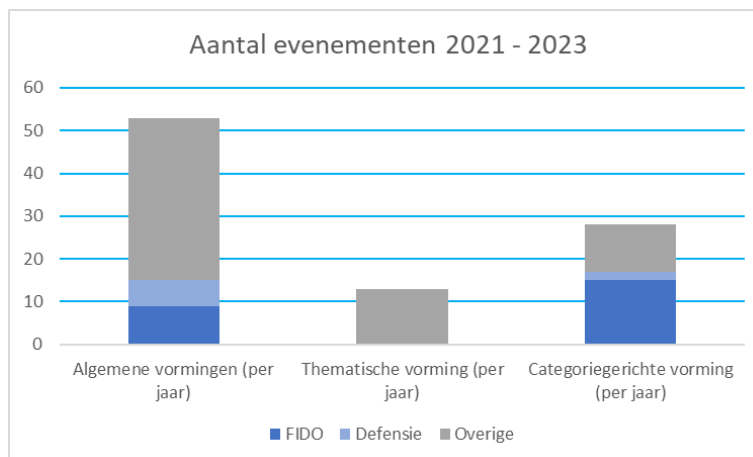

Fig. 2: Organisatie van vormingen inzake maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten door 2 federale diensten (FIDO/FOD BOSA en Ministerie van Defensie) in vergelijking met overige gewestelijke diensten

Daarnaast bieden verschillende diensten persoonlijke ondersteuning voor aankopers, i.e. hulp bij de integratie van milieu, sociale en innovatieve criteria en clausules in bestekken. Voor de periode 2021 – 2023 gaat het om de behandeling van 1031 overheidsopdrachtendossiers door gewestelijke en federale diensten. Op federaal niveau werd enkel structurele

ondersteuning voor milieu en innovatie geboden in 166 dossiers, en dit aan aankopers van het Ministerie van Defensie (periode januari 2021 – september 2023).

Bovenstaande gegevens zijn een onderschatting gezien de laatste jaren heel wat inspanningen werden geleverd rond circulair aankopen in de drie gewesten, gezien de ondersteuning van het NIDO (innovatief aankopen op federaal niveau) en gezien ondersteuning die voor lokale besturen werden geboden. Dergelijke cijfers werden niet opgenomen in dit onderzoek.

Rekening houdend met een groeiende aandacht voor maatschappelijk verantwoord aankopen in Europese en Belgische regelgeving en beleid concludeert het rapport dat sensibilisering, vorming (congressen, workshops, ...) en persoonlijke ondersteuning van aankopers een groeiend aandachtspunt is geworden. De resultaten van deze studie tonen ook dat het aandeel aan evenementen sinds 2011 fors gestegen is. Daarnaast zijn sommige diensten inmiddels ook in staat om via gegevensinzameling en -verwerking een inzicht te geven in de effecten van het beleid rond maatschappelijk verantwoord aankopen.

7) Overheidsopdrachten en *Human Rights due diligence*

Het Federaal Plan voor Duurzame ontwikkeling vermeldt onder rubriek 3.2.6. het bestuderen van mogelijkheden om *Human Rights due diligence* te integreren in overheidsopdrachten en publieke-private partnerschappen. Het FIDO heeft daartoe twee initiatieven genomen:

In de eerste plaats werd ondersteuning geboden voor de uitbouw van een *Low Emissions Vehicle (LEV) Program* van Electronics Watch, lopende over de jaren 2022, 2023 en 2024. Dit initiatief kadert tevens in de federale omzendbrief 307 septies - Verwerving (aankoop, huurkoop, huur en lease) van schone (emissieloze) voertuigen die ingeschreven zijn in België. In art. 7 van deze omzendbrief wordt gewezen op het streven naar voldoende transparantie in de toevoerketen van de batterijensector voor de verwerving van wagens voor de federale overheid. In 2022 onderzocht de stuurgroep van het *(LEV) Program* gegevens van grote Europese overheidsaankopers. In 2023 stond de bevraging van en de dialoog met wagenleveranciers op het programma.

Daarnaast heeft de FIDO, in samenwerking met het departement Rijkswaterstaat in Nederland, vanuit de werkzaamheden van het *Circulair and Fair ICT Pact*, opdracht gegeven aan de KU Leuven tot de oprichting van een internationaal netwerk van grote ICT aankopers. Werksessies werden georganiseerd op 22 september en 21 november 2023 en zullen verder vorm krijgen in 2024. Bij het netwerk zijn aankopers en beleidsmakers betrokken vanuit België, Nederland, Noorwegen, Spanje, Zwitserland, Italië, Zweden, Oostenrijk, Finland, UK en de Verenigde Staten. Daarnaast werd een verkennend *Buyer meet Supplier* event met Belgische en Nederlandse aankopers, *resellers* en vertegenwoordigers van IT bedrijven opgezet op 9 september in Leuven.

8) Instrumentarium duurzame overheidsopdrachten

Professionele aankoopexperten kunnen terecht op de [Gids voor Duurzame Aankopen](#) voor aanwijzingen om hun overheidsopdrachten circulair, innovatief, milieuvriendelijk, sociaal verantwoord te maken. Naast regelgevende en beleidsinformatie verwijst de gids ook naar goede praktijken, voorbeeldbestekken, labels, criteria en clausules. De gids bevat ook heel wat fiches, gebundeld per productgroep, die een hulp moeten zijn voor aankopers in de voorbereiding van hun bestek.

De informatie op de gids wordt gecoördineerd vanuit het FIDO maar is het resultaat van samenwerking tussen verschillende diensten en experts.

In het kader van het bepalen van prioritaire productgroepen en diensten voor duurzaam aankopen op federaal niveau (zie hoger punt 4), heeft de FOD BOSA daarnaast opdracht gegeven aan de KU Leuven tot de productie van 10 productfiches m.b.t. duurzaam aankopen.